

De Peelvenen in ontwikkeling

Een historisch overzicht van de besluitvorming en uitvoering in de afgelopen 30 jaar.

Een politiek besluit door Den Haag.....

Ongeveer 30 jaar geleden is door de Haagse politiek besloten dat de Peelrestanten van de Brabantse en Limburgse Peel een zware bescherming behoeven. Het gaat dan met name om de Deurnese Peel, de Mariapeel en de Grootte Peel. Er is in de jaren daarna veel gesproken over het waarom, het hoe en het wat van die bescherming en een groot aantal overlegtafels hebben zich in de jaren tot ver na de eeuwwisseling daarmee bezig gehouden. Het nog in de Peel aanwezige veenmosplantje, dat dient als basis voor het herstellend hoogveen, is aangewezen als een uniek stukje natuur, dat elders in Europa nauwelijks te vinden is. Dat is ook de reden dat een groot gedeelte van de Peel (inclusief de Bult) op de lijst is gekomen van **de Natura 2000 gebieden**.

.....waar ook Europa zich mee is gaan bemoeien....

Natura 2000 gebieden zijn binnen Europa gebieden waar de bescherming gericht is op het behoud en de ontwikkeling van unieke en waardevolle natuur. In Nederland bestaan ruim 160 Natura 2000 gebieden. De bescherming van planten en dieren in die gebieden komt voort uit de door Europa uitgevaardigde **Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn**.

Die **Europese richtlijnen** verplichten de lidstaten van de Europese Unie (EU) om specifieke kwaliteiten van diersoorten alsmede de natuurlijke leefomgeving (habitat) van die diersoorten te beschermen en de biodiversiteit te behouden. Voor de Peel bestaat de specifieke kwaliteit uit **actief en herstellend hoogveen**, de **geoorde fuut** en de **roodborsttapuit**.

Om te voldoen aan de EU richtlijnen heeft de Rijksoverheid **aanwijzingsbesluiten** genomen. De procedure voor **het aanwijzingsbesluit van de Peel** is afgerond in 2009. In de jaren daarvoor zijn er enkele inspraakronden geweest en zijn er meerdere procedures gevoerd. In **het aanwijzingsbesluit** staat aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd, met andere woorden er is in het aanwijzingsbesluit aangegeven welke dieren en planten speciaal moeten worden beschermd. In het aanwijzingsbesluit is ook aangegeven dat er voor het gebied **een beheerplan** moet worden opgesteld. In dat op te stellen **beheerplan** staat beschreven welke maatregelen er in het gebied genomen moeten worden om de vastgelegde doelen van natuurontwikkeling te halen.

De bestuurlijke organisatie in het peelvenengebied.

Rond 2000 is er voor de Brabantse en Limburgse Peel een **Landinrichtingscommissie Peelvenen** ingesteld. Deze commissie is ingesteld door de provincies Brabant en Limburg. **De Landinrichtingscommissie** kreeg enkele bevoegdheden op basis van de Landinrichtingswet, maar had **geen wettelijke basis**. Dat wil zeggen dat er in het Nederlandse Parlement geen wet is aangenomen voor de Landinrichtingscommissie Peelvenen. Voor het overgrote deel van de landinrichtingsprojecten elders in Nederland is dat wel via wetgeving geregeld, denk daarbij aan de vroegere ruilverkavelingen.

De Landinrichtingscommissie Peelvenen, waarin vele partijen zoals de **georganiseerde landbouw, natuur- en milieuverenigingen, recreatie, cultuurhistorie**, het **waterschap** en de terreinbeheerder vertegenwoordigd zijn, kreeg als opdracht om voor het gebied rondom de Deurnese Peel en de Mariapeel (maar ook voor de Heitakse Peel) een **Landinrichtingsplan** op te stellen.

Het “Onverenigbare Verenigd”.....

In 2005 is, na heel veel discussie en een uitgebreide inspraakprocedure, het door de Landinrichtingscommissie Peelvenen opgestelde landinrichtingsplan “ Het onverenigbare, verenigd” afgerond. De colleges van Gedeputeerde Staten van Brabant en Limburg hebben het landinrichtingsplan vastgesteld en de landinrichtingscommissie opdracht gegeven het plan uit te voeren. Het gebied rondom de Groote Peel behoorde niet tot het landinrichtingsplan van 2005. Later (2012) is voor het Brabantse deel van het gebied rondom de Groote Peel een inrichtingsvisie opgesteld. Ook die inrichtingsvisie is door het college van GS van Brabant vastgesteld.

Vanaf 2006 is de Landinrichtingscommissie begonnen met de uitwerking van het Landinrichtingsplan. Tot en met 2006 bestond de Landinrichtingscommissie Peelvenen uit Brabantse en Limburgse vertegenwoordigers. In 2007 heeft de provincie Limburg er voor gekozen om voor het gebied rondom de Mariapeel zelfstandig verder te gaan en geen deel meer uit te maken van de eerder ingesteld interprovinciale commissie. Limburg kon dat besluit nemen omdat per 1 januari 2007 de Wet Investeringsregeling Landelijk Gebied de vroegere Landinrichtingswet is gaan vervangen. Er werden meer bevoegdheden van het Rijk overgedragen naar de provincies.

Brabant en Limburg uit elkaar.....!

De provincie Noord-Brabant heeft in 2007 besloten de Landinrichtingscommissie om te vormen naar de Bestuurscommissie Peelvenen. De Bestuurscommissie heeft die dezelfde wettelijke bevoegdheden gekregen als voorheen de Landinrichtingscommissie toebehoorde. In de Bestuurscommissie Peelvenen zaten vanaf 1 januari 2007 dus geen Limburgse vertegenwoordigers meer.

Werk in uitvoering.....

De Bestuurscommissie Peelvenen is vanaf 2006/2007 begonnen met de uitwerking van het in 2005 vastgestelde plan. Het gebied de Ankers is onder handen genomen, daarna het gebied de Halte en het Middengebied ten westen van de Helenavaart. Dit laatste project is in 2014 grotendeels afgerond en thans wordt er gewerkt aan de nazorg in het Middengebied. Voor de uitvoering van dit laatste project is door de Europese Unie subsidie beschikbaar gesteld in het kader van Life+. De subsidiebeschikking Life+ omvatte meer werkzaamheden dan de herinrichting van het Middengebied. De , op dit moment uitgevoerde, werkzaamheden van Staatsbosbeheer in de Mariapeel en de aanleg van de laatste fase van het fietspad (in de volksmond het Jaagpad genoemd) in combinatie met het kadeherstel van de Helenavaart, behoren niet tot het Middengebied maar maken wel onderdeel uit van het Life+ project.

Een aanwijzingsbesluit en een verplicht Beheerplan

Zoals reeds eerder aangegeven heeft de Rijksoverheid in 2009 het aanwijzingsbesluit genomen voor de Peelvenen als Natura 2000 gebied. In dat aanwijzingsbesluit is een verplichting opgenomen dat er (door het bevoegd gezag) voor het aangewezen gebied een Beheerplan moet worden opgesteld. Dat wil zeggen dat er voor het gebied een plan moet worden opgesteld op welke wijze het bevoegd gezag in de komende 12 jaar (2 x 6 jaar) het gebied zal gaan beheren en welke uitvoeringsmaatregelen er in die periode voor dat gebied zullen worden genomen om de vastgestelde natuurdoelen te realiseren.

Vanaf dat moment (2009) is het Rijk (als bevoegd gezag), samen met de provincies Brabant en Limburg, begonnen aan het opstellen van het Beheerplan Peelvenen. Daarvoor is er , naast de bestaande Bestuurscommissie Peelvenen, een tijdelijke Adviescommissie Beheerplan Peelvenen ingesteld. In die Adviescommissie hebben dezelfde partijen zitting gekregen, die

ook vertegenwoordigd zijn in de Bestuurscommissie Peelvenen, maar nu uitgebreid met Limburgse participanten zoals LLTB en Waterschap Peel- en Maasvallei.

De crisis versus de natuurontwikkeling

Als gevolg van de financiële crisis in 2008 is er in 2010/2011 op landelijk en provinciaal niveau een hevig discussie losgebarsten of dat de natuurontwikkelingsprojecten in Nederland nog wel door zouden moeten gaan. Toenmalig Staatsecretaris Bleeker heeft de grondaankopen in de Ecologische Hoofdstructuur in 2010 volledig stil gelegd. “Er is voldoende natuur en laat eerst maar eens zorgen dat we de natuur die we in Nederland hebben op een ordentelijke manier gaan onderhouden” was zijn credo. Tegelijkertijd ontwikkelde zich in Den Haag een hevige discussie over het overhevelen van de uitvoeringstaken natuurontwikkeling van het Rijk naar de provincies, de z.g. decentralisatie van Rijkstaken. Staatssecretaris Bleeker was echter even “vergeten” dat er intussen wel Europese verplichtingen lagen voor de ruim 160 Natura 2000 gebieden. Brussel eiste ook van Nederland dat de Europese Richtlijnen nagekomen zouden worden. Dus stoppen met het opstellen van Beheerplannen voor Natura 2000 gebieden was niet aan de orde.

Bestuursovereenkomst Rijk en provincies.

Medio 2013 is er een overeenkomst gesloten tussen het Rijk en de provincies. De provincies krijgen de verantwoordelijkheid om de Rijks Ecologische Hoofdstructuur, de Rijks EHS (en dat zijn alle Natura 2000 gebieden) uit te voeren. Het Rijk is verantwoordelijk voor de financiële gevolgen daarvan en zal daarvoor gefaseerd de financiële middelen beschikbaar stellen. Voor die uitvoering van invulling van de Rijks EHS worden o.a. de eerder aangekochte BBL gronden en een jaarlijkse doeluitkering in geld beschikbaar gesteld aan de provincies. Naast de uitvoeringstaak van de Rijks EHS zijn de provincies vrij om andere natuurontwikkelingsprojecten uit te voeren. Uitvoering van die natuurprojecten moet dan wel op eigen kosten van de provincies gebeuren. De provincie Brabant heeft daarvoor de provinciale EHS aangewezen. De provincie Noord-Brabant heeft in die periode besloten dat zij de volledige, eerder vastgestelde EHS wil gaan uitvoeren: de Rijks EHS op kosten van het Rijk en de provinciale EHS op kosten van de provincie zelf. Voor dit laatste zet de provincie een deel van de z.g. Essent gelden in.

Op één onderdeel na is het Peelvenen gebied volledig Rijks EHS gebleven en wordt dus onder verantwoordelijkheid van de provincie Brabant aangekocht en ingericht, terwijl de financiering voor rekening komt van het Rijk. Die ene locatie die provinciale EHS is geworden is de locatie Fleuren aan de Kanaaldijk Noord. Op een later moment is, mede op aandrang van de Bestuurscommissie Peelvenen, door de provincie besloten die locatie volledig uit de provinciale EHS te halen, zodat de beschikbare EHS hectaren elders in Brabant ingezet kunnen worden.

Het opstellen van het Beheerplan Peelvenen begonnen, maar niet afgerond.

In april 2010 had de Adviescommissie Beheerplan Peelvenen haar advies voor het beheerplan afgerond op twee belangrijke onderdelen na: er bestond op dat moment nog te weinig inzicht in de effecten van de in het Beheerplan op te nemen hydrologische maatregelen en op Rijks niveau was volstrekt nog niet duidelijk op welke wijze men het stikstof probleem rondom de Natura 2000 gebieden zou willen oplossen. De meeste Natuurbeschermingswetvergunningen (Nb vergunningen), die behandeld werden door de Raad van State, werden op het onderdeel stikstof vernietigd. De 2 onduidelijkheden (hydrologie en stikstof) hebben het werk van de Adviescommissie Beheerplan Peelvenen Natura 2000 ongeveer 4/5 jaar vertraagd, een tijdspanne die parallel liep met de landelijk/provinciale discussie over de toekomst van de natuurontwikkeling van Rijks EHS en provinciale EHS.

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Medio 2014 zijn de effecten met betrekking tot de hydrologische maatregelen inzichtelijker geworden. Het Rijk heeft in die periode ook meer duidelijkheid kunnen geven over de wijze waarop men om denkt te gaan met de stikstof problematiek. Op 1 juli 2015 werden de PAS maatregelen van kracht door de invoering van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Kortweg komt de PAS op het volgende neer : investeren in ecologische maatregelen om economische ontwikkelingen mogelijk te maken.

Brabant gaat verder dan de wettelijke PAS

Tegelijkertijd met de vaststelling van de PAS op Rijksniveau nam het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Brabant het besluit dat in overbelaste gebieden (gebieden met teveel stikstof uitstoot) geen uitbreiding toe te staan van stikstof producerende activiteiten: aanleg van infrastructuur, ontwikkelen van bedrijfsterreinen en woningbouwlocaties en ontwikkelingen in de agrarische sector met een hogere uitstoot dan de vastgestelde basisnorm, worden door GS niet toegestaan middels het weigeren van een Nb vergunning. Daar waar andere provinciebesturen bepaalde voor de provincie en de regio belangrijke ontwikkelingsprojecten op de prioritaire lijst van de PAS hebben gezet, heeft GS van Brabant een afwijkend beleid vastgesteld en nagenoeg alles op slot gezet. Glastuinbouwlocaties op Limburgs grondgebied (Californië en Siberië) staan daar op de prioritaire lijst, de glastuinbouwlocatie in Deurne helaas (nog) niet. Er zal een moment komen dat ook GS van Brabant haar verantwoordelijkheid moet nemen om dat rigide beleid bij te stellen.

Het Beheerplan Peelvenen afgerond.

Nu recent de effecten van de hydrologie inzichtelijker zijn geworden en de aanpak van stikstof in nieuwe regelgeving is vervat heeft de Adviescommissie Beheerplan Peelvenen onlangs haar eindadvies kunnen afronden. Inmiddels hebben de Staatssecretaris van Economische zaken en de colleges van GS van Brabant en Limburg het Beheerplan Peelvenen vastgesteld en zal het op 5 september 2016 worden vrij gegeven voor de inspraak. Op 14 september a.s. is er in de Gouden Helm een inloopavond over dat Beheerplan Peelvenen. Reacties op het plan moeten binnen 6 weken na publicatie worden ingediend.

Een gewijzigde Organisatiestructuur voor de Peelvenen

De organisatiestructuur van de natuurontwikkeling in de Peelvenen is onlangs (2015/2016) ingrijpend veranderd. Tot 2015 werkte de Bestuurscommissie Peelvenen in opdracht van Gedeputeerde Staten het in 2005 vastgestelde Landinrichtingsplan uit. De commissie werd daarbij ondersteund door medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied (DLG). Per 1 maart 2015 is door de Rijksoverheid DLG opgeheven. DLG was een zelfstandige afdeling van het Ministerie van Economische Zaken (vroeger LNV), die belast was met vele uitvoeringsprojecten in het landelijk gebied. DLG kreeg haar opdrachten van het Ministerie zelf maar ook van alle provinciebesturen. Als gevolg van decentralisatie van vele overheidstaken (met name natuurontwikkelingstaken en landinrichting) naar de provincies heeft EZ gepoogd de Dienst Landelijk Gebied om te vormen van een Rijksdienst naar een dienst, waarvoor het Rijk en de provincies gezamenlijk verantwoordelijkheid zouden moeten dragen. Omdat enkele provincies weigerden die verantwoordelijkheid over te nemen heeft EZ , na instemming van de Tweede Kamer besloten, de Rijksdienst op te heffen en een groot gedeelte van de medewerkers over te hevelen naar de afzonderlijke provincies. Vanaf 1 maart 2015 zijn een groot aantal voormalige DLG medewerkers in dienst gekomen bij de provincie

Noord-Brabant. De meeste voormalige DLG medewerkers, die in de Peel de Bestuurscommissie ondersteunden, zijn over gegaan naar de provincie Limburg.

De provincie Brabant voert niet uit maar blijft wel eindverantwoordelijk.

In Brabant had de provincie in overleg met de zogenaamde Manifestpartners reeds eerder besloten dat de provinciale natuurontwikkelingstaken voortaan qua uitvoering zouden worden aangestuurd vanuit één van de Manifestpartners. Manifestpartners in Brabant zijn o.a. de terreinbeheerders Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer (SBB) en Brabants Particulier Grondbezit (BPG), de Brabantse Waterschappen, ZLTO en de Brabantse Milieufederatie (BMF). Eén van de genoemde partijen moest ook in de Peel de aansturing van de uitvoeringstaken op zich gaan nemen. De financiële verantwoordelijkheid voor de natuurontwikkelingsprojecten en de eindverantwoordelijkheid voor de grondverwerving blijft bij de provincie, maar onder de verantwoordelijkheid van een Manifestpartner worden de werkzaamheden uitgevoerd.

Waterschap Aa en Maas trekt de uitvoeringskar.

Voor de Peelvenen is Waterschap Aa en Maas de Manifestpartner geworden die de verantwoordelijkheid voor de uitvoering op zich heeft genomen. Op 22 juli 2016 is er een Bestuursovereenkomst gesloten tussen de provincie en Waterschap Aa en Maas. In die Bestuursovereenkomst tussen provincie en waterschap is vast gelegd wie waarvoor verantwoordelijk is en wat de rol van de voormalige Bestuurscommissie Peelvenen is. Tot het moment van het tekenen van de Bestuursovereenkomst was de Bestuurscommissie een door GS ingestelde Landinrichtingscommissie met juridische bevoegdheden. In aanloop naar het tekenen van de bestuursovereenkomst provincie/waterschap heeft GS de juridische bevoegdheden van de Bestuurscommissie ingetrokken en een nieuwe Integrale Gebiedscommissie Peelvenen (IGC Peelvenen) ingesteld. De IGC Peelvenen is samengesteld uit dezelfde partijen (plus een vertegenwoordiger van het Brabants Particulier Grondbezit) die voorheen ook een zetel hadden in de Bestuurscommissie. De IGC Peelvenen heeft geen juridische bevoegdheden meer en is een adviescommissie geworden. De IGC geeft gevraagd en ongevraagd adviezen aan de provincie (de opdrachtgever) en het Waterschap Aa en Maas (de opdrachtnemer). Om de adviesrol van de IGC sterk te verankeren hebben alle partijen, die zitting hebben in de IGC een Samenwerkingsovereenkomst gesloten, waar ook de provincie en het waterschap hun handtekening onder hebben gezet. In die samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd hoe partijen met elkaar om zullen gaan, hoe opdrachtgever en opdrachtnemer met de adviezen om zullen gaan en welke mogelijkheden de IGC heeft als de opdrachtgever en/of de opdrachtnemer de uitgebrachte adviezen naast zich neerlegt. In de Samenwerkingsovereenkomst is ook de mogelijkheid opgenomen dat Limburgse partijen weer kunnen aansluiten indien zij dat wensen. En bij het Limburgse provinciebestuur bestaat die wens al enige tijd.

De structuur is gewijzigd.....het werk gaat gewoon door.....

Partijen hebben met elkaar de intentie uitgesproken, dat bij de werkzaamheden “in het veld” de wijziging van de organisatiestructuur nauwelijks merkbaar moet zijn. Dat blijkt o.a. ook uit de personele bezetting van de werkorganisatie. De vroegere DLG medewerkers zijn per 1 maart 2015 in dienst gekomen van de provincie en worden voor de uitvoering van het werk door de provincie bij het waterschap gedetacheerd om samen met medewerkers van het waterschap “de klus te klaren”. Er zal in de Peelvenen nog omstreeks 12 jaar werk moeten worden uitgevoerd. Er moet nog nagenoeg 500 ha grond worden verworven en ruim 900 ha worden ingericht. Daarbij is het de taak van de IGC Peelvenen om dat werk goed en kritisch te begeleiden en er mede voor te zorgen dat naast de natuur ook aandacht wordt besteed aan

de landbouw, de recreatie en de cultuurhistorie. Met andere woorden: de Integrale GebiedsCommissie Peelvenen betreft zoveel mogelijk aspecten van het platteland bij haar advieswerkzaamheden.

Deurne, september 2016

Gerard Daandels, voorzitter Integrale GebiedsCommissie Peelvenen